

á»i Nam Quan Trong Lá»ch Sá»- (II)

28/12/2009 20:14 by

Nhã» phá»n trên Ä trnh bày, chá»% riêng trong tá»%nh Lá»ng SÆ;n thá»i Ä Ä có ÄÄn 12 á»i mà trung tâm là á»i Nam Quan. Trong quyá»fn XXIV cá»sa bá»™ Ääi Nam nhá»t thá»ng chí (nói vá»• tá»%nh Lá»ng SÆ;n), có cá» má»™t phá»¥ lá»¥c vá»• “Äá» giá»i” giúp chúng ta hiá»fu ÄÆá»Æc ngÆá»i xÆa Ää dùng cách nào Äá»f phân Äá»nh ÄÆá»ng biên giá»i. Qua phá»¥ lá»¥c này, chúng ta ÄÆá»Æc biá»t: á»Ý nhá»ng nÆ;i là “núi rá»ng”, ngÆá»i ta lá»¥y sá»ng núi (tá»c ÄÆá»ng phân thá»y) làm ranh giá»i; á»Ý nhá»ng nÆ;i là “núi ÄÆá»t”, ngÆá»i ta lá»¥y sá»ng núi hoá»c bia Äá», bá»• tre làm giá»i má»c. Ngoài ra, ngÆá»i ta còn dùng các biá»t pháp khác nhã»: rào gá»—, ÄÆá»ng Äá»t hoá»c Äá»p tÆá»ng Äá»t, trá»ng tre, Äng vào gá»—, v.v…[22]

Trong bài bút ký công bá»n Äm 1888, bác sÄ P. Neis có ká»f rá»ng ngoài á»i Nam Quan, phá»n lá»n các á»i á»Ý vùng Lá»ng SÆ;n Äá»•u không xây cá»-a quan mà nhá»•u khi chá»% là má»™t hàng giá»-u (palissade). Trong ÄNNTC cÄng có ká»f tên á»i Quì Ma, má»™t cá»-a á»i á»Ý tá»%nh Quá»ng Yên (Quá»ng Ninh ngày nay) “không Äá»t nÆ;i phòng thá»y sá»Ý”, nghÄa là không canh gác. Má»c dù vá»-y, tá»t cá» các á»i Äá»•u ÄÆá»Æc tôn trá»ng, Äá»•u ÄÆá»Æc coi là má»c biên giá»i. Má»™t há»t thá»ng các Äá»n và bá»o[23] ÄÆá»Æc thiá»t lá»p Äá»f canh giá»i các á»i. Chính Äá»•u Äá»i giá»i thích tá»i sao ngÆá»i Pháp và nhà Thanh lá»i có thá»f xác Äá»nh ÄÆá»Æc ÄÆá»ng biên giá»i Viá»t-Trung. Trong tác phá»m cá»sa P. Neis, có Äá»i n vÄn sau Äây:

“Sau hÆ;n hai thá»ng rÆá»i tranh cãi không dá»t, sau hai lá»n cá»t Äá»t các cuá»™c há»™i nghá» và há»i ý kiá»n các chính phá»y liên quan, sau cùng ngÆá»i ta thá»a thuá»n nhá»ng cÆ;i sá»Ý sau Äây: ngÆá»i ta sá»½ bá»t Äá»sü bá»ng viá»t thá»nh nhá»n ÄÆá»ng biên giá»i cÄ, mà Äá»i vá»i chúng tôi là ÄÆá»ng biên giá»i duy nhá»t Äang hiá»t n há»u, rá»i sau Äá» ngÆá»i ta sá»½ thá»a thuá»n vá»i nhau vá» nhá»ng sá»-a Äá»i chi tiá»t có thá»f thá»t hiá»t n, và ngÆá»i ta chá»% Äá»t ra nhá»ng ÄÆá»ng phân giá»i sau khi Ää hoàn thành hai Äá»™ng tác nói trên.“[24]

ÄÆá»ng biên giá»i cÄ (l’ancienne frontire) mà P. Neis nói Äá»n chính là ÄÆá»ng biên giá»i mà nhà Nguyá»...n và nhà Thanh Ää công nhá»n trong thá»t cá»t.

Vá»n Äá» Äá»t ra cho chúng ta là: ÄÆá»ng biên giá»i tá»i khu vá»t cá»i Nam Quan có tá» lúc nào? Và ÄÆá»ng biên giá»i Ää thay Äá»i bao nhiêu lá»n ká»f tá» Äá»n nay?

Má»™t sá» tài liá»t sá»- há»c nêu tên á»i Nam Quan trong nhá»ng giai Äá»i n rá»t sá»m. Trong bá»™t sá»- rá»t thông dá»ng có tên là Viá»t Nam sá»- IÆá»Æc, há»c giá»Æ Trá»n Trá»ng Kim nêu tên á»i Nam Quan ngay tá» Äá»i nhà Trá»n, trong thá»i ká»³ quân Mông Cá» (nhà Nguyên) âm mÆu xâm IÆá»Æc nÆá»c ta. Nhã» trong Äá»i n vÄn sau Äây:

“Sài Thung ÄÆá»a bá»n Trá»n Di Ái Äá»n gá»n á»i Nam Quan, có tin phi báo vá» Kinh Ä. Nhân Tông liá»n sai tÆá»ng dá»n má»™t Äá»™i quân lên Än ÄÆá»ng Äá»nh IÄ nghá»ch thá»n. Sài Thung bá» tên bá»n mù má»™t má»t, trá»n chá»y vá» Tàu, còn IÄ Trá»n Di Ái bá» bá»t, phá»i tá»i Äá»i làm lính.“[25]

Ná»u Äá» trá»t cá» tiá»t p bá»™t Äá»i Viá»t sá»- ký toàn thã», á»Ý Äá»i n liên quan Äá»n sá» kiá»n này, chúng ta không há» tìm thá»y tên “Nam Quan”. Ngay cá» câu chuyá»t n rá»t ná»i tiá»t n liên quan Äá»n cuá»™c Äá»i Nguyá»...n Trãi, Trá»n Trá»ng Kim cÄng nêu tên á»i Nam Quan:

“Ông Nguyá»...n Trãi là con ông Bá»ng nhãn Nguyá»...n Phi Khanh. Äá»i nhà Há», ông Ää thi Äá»— tiá»t n sÄ (1400). Khi ông Nguyá»...n Phi Khanh bá» nhà Minh bá»t vá» Kim LÄng, ông theo khóc, lên Äá»n cá»-a Nam Quan không chá»u trá»Ý lá»i. Ông Phi Khanh bá»o rá»ng: ‘Con phá»i trá»Ý vá» mà lo trá»Æ thù cho cha,

Niá»m Tin Viá»† Nam

<http://www.niemtinvietnam.net/dacsan>

rá»-a thá°1n cho nÆ°á»c, chá»© Ä'í theo khóc lóc mà làm gì?’ Tá»« Ä'ó ông trá»Ỗ lá°j, ngày Ä'êm lo phá»c thù. Nay ra giúp Bình Ä'á»nh VÆ°Æjng bày mÆ°u Ä'á»nh ká°; Ä'á»f lo sá»± bình Ä'á»nh.“[26]

Thá°-t ra, cÄfn cá»© vào các bá»™ sá»- cá»•, chúng ta không tìm thá°y cái tên “á°Æi Nam Quan” trong giai Ä'oá°jn này mà chá»% thá°y cái tên “á°Æi Pha LẢ°y”. Trong bá»™ Khâm Ä'á»nh Viá»† sá»- thông giám cÆ°Æjng má»c (thÆ°á»ng gá»i tá°t là CÆ°Æjng má»c) Ä'Æ°á»c biên soá°jn vào Ä'á»i vua Tá»± Ä'á»©c và công bá»' vào Ä'á»i vua Kiá°jn Phúc (1884), có lá»i chua (chú) á»Ỗ quyá»fn XII, tá»• 14 nhÆ° sau: “Pha LẢ°y quan: á»Ỗ xä Ä'á»ng Ä'Äfn, huyá»†n VÄfn Uyên, tá»%nh Lá°jng SÆjn, nay là Nam Quan”[27]. Ä'ia»•u Ä'áng ngá°jc nhiên trong khi các nhà sá»- há»c – tác giá°Æ cá»sa bá»™ CÆ°Æjng má»c, ká°;t luá°-n Pha LẢ°y là tên cÄ° cá»sa á°Æi Nam Quan thì trong bá»™ sách Ä'á»a lý quan trá»ng nhá°† cá»sa thá»i nhà Nguyá»...n (tá»©c bá»™ Ä'á°j Nam nhá°† thá»ng chí, Ä'NNTC), cÄ°ng Ä'Æ°á»c soá°jn vào thá»i Tá»± Ä'á»©c, lá°j không thá°y ghi Ä'ia»•u này. NhÆ° vá°-y, á°Æi Pha LẢ°y có phá°Æi là á°Æi Nam Quan hay lá°j là má»™t cá»-a á°Æi hoàn toàn khác, vá°«n còn là má»™t vá°n Ä'á»• cá°šn tiá°;p tá»c làm rõ.

Theo Ä'NNTC, hai chá»' “Nam Quan” Ä'Æ°á»c nhá°c Ä'á°jn lá°šn Ä'á°su tiên là vào Ä'á»i nhà Má°jc: “Sá»- chép: ‘nÄfm Nguyên Hòa thá»© 8, Má°jc Ä'Äfn Dung cùng vá»i bá°sy tôi là bá»n Nguyá»...n NhÆ° Khuê qua Trá°n Nam Quan, Ä'á°jn má°jc phá»§ nhà Minh dâng biá»fu xin hàng’. Ä'á°jn Ä'ây má»i thá°y Sá»- chép tên Trá°n Nam Quan.“[28]

Ä'ây là má»™t thá»i ká»³ mà ná»™i bá»™ cá»sa nÆ°á»c ta bá»' phân hóa trá°sm trá»ng. Vào nÄfm 1522, Má°jc Ä'Äfn Dung làm Ä'á°Æo chính lá°-t Ä'á»• vua Lê Chiêu Tông, Ä'Æ°a hoàng Ä'á»† (em vua) tên là Xuân lên làm vua. Mùa Ä'ông nÄfm Bính Tuá°† (1526), Má°jc Ä'Äfn Dung cho ngÆ°á»i giá°;t Lê Chiêu Tông và nÄfm sau (1527), lá°-t Ä'á»• hoàng Ä'á»† Xuân, chính thá»©c cÆ°á»p ngôi vua cá»sa nhà Lê, tá»± xÆ°ng là hoàng Ä'á°; . Nhá»ng ngÆ°á»i á»§ng há»™ nhà Lê tìm con cháu cá»sa nhà Lê Ä'á»f tái lá°-p ngôi vua, dá»ng ngá»n cá»• chá»ng lá°j nhà Má°jc. Nguyá»...n Kim (cha cá»sa Nguyá»...n Hoàng – ngÆ°á»i sau này xây dá»ng nên cÆj nghiá»†p cá»sa nhà Nguyá»...n á»Ỗ phía Nam) trá»n sang Lào, lá°-p cÄfn cá»© á»Ỗ châu Sá°sm NÆ°a, lá°-p con trai cá»sa Chiêu Tông lên làm vua vào nÄfm 1533, Ä'á°-t niên hiá»†u là Nguyên Hòa (tá»©c là vua Lê Trang Tông). Vua Lê cho ngÆ°á»i sang Trung Quá»c cá°su cá»©u nhà Minh. Nhà Minh cá»- Mao Bá Ôn và Cá»«u Loan tá°-p trung hÆjn 20 vá°jn quân kéo sang Ä'ánh nÆ°á»c ta. Sá»Æ hải trÆ°á»c Ä'á°jo quân cá»sa nhà Minh, Má°jc Ä'Äfn Dung Ä'á°su hàng vào nÄfm 1540 (tá»©c nÄfm Nguyên Hòa thá»© 8). Ä'á°j Viá»† sá»- Ký Toàn ThÆ° ghi lá°j sá»± kiá»†n này nhÆ° sau:

“Mùa Ä'ông, tháng 11, Má°jc Ä'Äfn Dung cùng vá»i cháu là VÄfn Minh và bá»• tôi là bá»n Nguyá»...n NhÆ° Quá°; Ä'á»— Chá°; Khanh, Ä'á°ng VÄfn Tri, Lê Thuyên, Nguyá»...n Tá»ng, Tô VÄfn Tá»c, Nguyá»...n Kinh Tá°; , DÆ°Æjng Duy Nhá°†, Bùi Trí VÄ°nh, qua Trá°n Nam Quan, má»—i ngÆ°á»i Ä'á»•u cá°sm thÆ°á»c, buá»™c đây á»Ỗ cá»•, Ä'í chân không Ä'á°jn phá»§ phá»c trÆ°á»c má°jc phá»§ cá»sa quân Minh quá»³ gá»'i, cúi Ä'á°su dâng tá»• biá»fu Ä'á°su hàng, ná»™p há°;t sá»• sách vá»• Ä'á°† Ä'ai, quân dân và quan chá»©c cá°Æ nÆ°á»c Ä'á»f chá»• phân xá»-, dâng các Ä'á»™ng Tê Phù, Kim Lá°c, Cá»• Sâm, Liá»...u Cát, An LÆ°Æjng, La Phù cá»sa châu VÄ°nh An trá°n Yên Quá°ng, xin cho ná»™i thuá»™c vào Khâm Châu. Lá°j xin ban cho chính sóc, cho á°n chÆ°Æjng, Ä'á»f kính cá°n coi giá»' viá»†c nÆ°á»c và chá»• lá»†nh thay Ä'á»i hay quyá°;t Ä'á»nh khác. Lá°j sai bá»n VÄfn Minh và Nguyá»...n VÄfn Thái, Há»©a Tam Tá»%nh mang biá»fu Ä'á°su hàng sang Yên Kinh.“[29]

Qua Ä'oá°jn vÄfn trên, chúng ta biá°;t má°jc phá»§ (tá»©c bá»™ tÆ° lá»†nh) cá»sa nhà Minh do Mao Bá Ôn chá»% huy Ä'óng gá°šn á°Æi Nam Quan. NhÆ° các tác giá°Æ cá»sa Ä'NNTC Ä'ã nhá°n má°jnh, Ä'ây là lá°šn Ä'á°su tiên tên cá»sa á°Æi Nam Quan Ä'Æ°á»c nhá°c Ä'á°jn trong sá»- ký cá»sa nÆ°á»c ta.

Theo Ä'á»c Ä'oán cá»sa Ä'á»c trá°n Nguyá»...n Trá»ng Ä'ang, á°Æi Nam Quan “hình nhÆ° má»i có tá»« khoá°ng niên hiá»†u Gia TÄ°nh nhà Minh (ngang vá»i khoá°ng niên hiá»†u Nguyên Hòa nhà Lê nÆ°á»c ta)”[30]. Niên hiá»†u Gia TÄ°nh kéo dài tá»« 1522 Ä'á°jn 1566, trong khi niên hiá»†u Nguyên Hòa nhà Lê (Ä'á»i Lê Trang Tông) á»Ỗ nÆ°á»c ta kéo dài tá»« 1533 Ä'á°jn 1548. Má°t khác, tên cá»sa á°Æi Nam Quan xuá°† hiá»†n lá°šn Ä'á°su trong sá»- ký vào nÄfm 1540. Do Ä'ó, chúng ta có thá»f phá»ng Ä'oán thá»i gian xây dá»ng á°Æi Nam Quan là tá»« 1533 Ä'á°jn trÆ°á»c nÄfm 1540.

Niá»m Tin Viá»t Nam

<http://www.niemtinvietnam.net/dacsan>

Viá»t nhà Minh xây dá»ng cá»-a á»i á»i Nam Quan vào thá»i Á»iá»fm Á»ó chá»ng tá»• phía Trung Quá»c má»c nhiên thá»a «a nhá»n vá» trí cá»sa cá»-a á»i chính là Á»Æ»á»ng biên giá»i giá»a hai nÆ»á»c. TrÆ»á»c Á»ó, có thá»f hai bên (nhá»t là phía Trung Quá»c) chÆ»a Á»á»ng ý vá»i nhau vá»• Á»Æ»á»ng biên giá»i tá»i khu vá»±c này. Má»c dù sá»- ký cá»sa nÆ»á»c ta không nói Á»á»n, nhÆ»ng Minh sá»- (Sá»- ký cá»sa nhà Minh) có ghi rõ: vào nÆ»fm Há»ng VẢ» thá»© 29 (tá»©c nÆ»fm 1396), Hoàng Quá»ng Thành, thá»• quan tri phá»§ TÆ» Minh – má»™t phá»§ giáp giá»i vá»i Lá»ng SÆ»n, Á»ã tâu vá»i vua Minh rá»ng ngÆ»á»i Giao Chá»% (tá»©c ngÆ»á»i Viá»t Nam) Á»ã nhân cÆ» há»™i Trung Quá»c loá»n lá»c vào cuá»i Á»á»i nhà Nguyên, Á»em quân cÆ»á»p 5 huyá»n thuá»™c phá»§ TÆ» Minh. Ông này cho rá»ng Á»á»t Á»á»ng Á»Æ»ng thá»±c ra là Á»á»t cá»sa phá»§ TÆ» Minh và Á»á»• nghá»• vua nhà Minh Á»ò lá»i vùng Á»á»t á»y. Minh Thái Tá»• Á»ã sai hai viên quan sang Á»á»f Á»ò Á»á»t, nhÆ»ng “bàn luá»n qua lá»i mãi không quyá»t, viá»t bèn thôi”[31]. NhÆ» vá»-y là suá»t thá»c cá»• 15, phía Trung Quá»c vá»«n còn chÆ»a hoàn toàn tá»« bá»• tham vá»ng giành lá»y vùng Á»á»ng Á»Æ»ng và mãi Á»á»n thá»p niên 30 cá»sa thá»c cá»• 16, há»• má»i chá»p nhá»n Á»Æ»á»ng biên giá»i dá»ng lá»i á»i á»i Nam Quan.

Có thá»f nói tá»« khi nhà Minh cho xây dá»ng á»i Nam Quan, má»™t thá»© hiá»p Á»á»nh không thành vÆ»n vá»• Á»Æ»á»ng biên giá»i tá»i khu vá»±c này Á»ã Á»Æ»á»c ký ká»t. NgÆ»á»i Mãn Châu sau khi chiá»m Trung Nguyên, thành lá»p nên nhà Thanh, cẢ»ng má»c nhiên thá»a «a nhá»n Á»iá»u Á»ó. Theo Á»NNTC, vào nÆ»fm Ung Chính thá»© 3 nhà Thanh (1725), án sát tá»%nh Quá»ng Tây là Cam Nhá» Lai Á»ã cho tu bá»• lá»i cá»-a quan này. Vào nÆ»fm Ung Chính thá»© 6 (1728), nhà Thanh Á»ã cho treo má»™t tá»m biá»fn á»Y cá»-a á»i, Á»á»• ba chá»- “Trá»n Nam Quan”. Á»á»n nÆ»fm Tân Sá»-u (1781) Á»á»i vua Càn Long nhà Thanh, lá»i cho treo má»™t tá»m biá»fn trên trù»ng Á»ài, Á»á»• 4 chá»- “Trung ngoá»i nhá»t gia”, có nghÃ»a là “trong ngoà»i má»™t nhà”[32].

Vào nÆ»fm 1813, Á»á»i thi hào Nguyá»...n Du có dá»p Á»i sá»© sang Trung Hoa. Nhân Á»i qua á»i Nam Quan, ông có làm bài thÆ» trong Bá»c hành tá»p lá»c trong Á»ó có hai câu nhÆ» sau:

LÆ»á»ng quá»c bình phân cô IẢ»y diá»n
Nhá»t quan hùng trá»n vá»n sÆ»n tâm…

NghÃ»a là:

Hai nÆ»á»c chia Á»á»u nhau bá»Yi má»t chiá»c IẢ»y lá» loi
Má»™t cá»-a quan oai hùng trá»n giá»a muôn quá»é nú»i…

á»nh 9 “Má»t chiá»c IẢ»y lá» loi chia Á»á»u hai nÆ»á»c” mà Nguyá»...n Du nói Á»á»n chính là bá»©c tÆ»á»ng xây hai bên sÆ»á»n nú»i (ngÆ»á»i Pháp gá»i là Muraille de Chine, bá»©c TrÆ»á»ng thành cá»sa Trung Hoa), có cá»-a quan (tá»©c á»i Nam Quan) ná»±m á»Y giá»a. NhÆ» vá»-y, có thá»f nói tá»« thá»p niên 30 cá»sa thá»c cá»• 16 cho Á»á»n khi thá»±c dân Pháp xâm IÆ»á»c Bá»c Ká»³, trong khoá»ng 3 thá»c cá»• rÆ»á»i, Á»Æ»á»ng biên giá»i á»Y vùng này Á»Æ»á»c xác Á»á»nh ngay tá»i vá»• trí cá»sa á»i Nam Quan. Nó Á»Æ»á»c Á»ánh dá»u bá»±ng cá»-a á»i và bá»©c tÆ»á»ng xây á»Y hai bên cá»-a á»i. Không há»• có “vùng Á»á»t” hoá»c “hai cá»-a khá»u” nhÆ» ngÆ»á»i thá»i nay thêu dá»t.

Ná»u nhìn vào tá»m á»nh trên Á»ây (á»nh 9) và xóa Á»i cá»-a nhá»• và bá»©c tÆ»á»ng gá»n liá»n vá»i nó, chúng ta có thá»f hình dung ra cá»nh tÆ»á»ng mà Nguyá»...n Du Á»ã miêu tá» trong bài thÆ» nói trên.

Trong má»™t bài trá»é lá»i phá»ng vá»n vào Á»á»u nÆ»fm 2008, ông VẢ» DẢ»ng – lúc Á»ó là Thá»© TrÆ»á»Yng Bá»™ Ngoá»i giao, tuyên bá»' má»™t cách chá»c ná»ch:

“Tá»i khu vá»±c cá»-a khá»u Há»u Nghá»•, theo các vÆ»n bá»n pháp lý lá»ch sá»-, Á»Æ»á»ng biên giá»i luôn ná»±m phía nam á»i Nam Quan. Trá»n Nam Quan do Trung Quá»c xây dá»ng vá»«n thuá»™c

Trung Quá»c, chá»© không phá»i Ä'Æ°á»ng biên giá»i Ä'i qua á»i Nam Quan nhÆ° má»™t sá»' ngÆ°á»i vá»n hiá»fu.” [33]

Ná»u dá»±a trên vÃfn bá»n pháp lý (tá»©c là vÃfn bá»n ký ká»t giá»a nÆ°á»c Pháp và nhà Thanh) thì có thá»f nói Ä'Æ°á»ng biên giá»i ná»m á» Ý phía nam á»i Nam Quan. NhÆ°ng ná»u dá»±a trên nhá»ng vÃfn bá»n lá»ch sá»- nhÆ° trên vá»«a trình bày thì Ä'Æ°á»ng biên giá»i “Ä'i ngang qua á»i Nam Quan” chá»© không ná»m á» Ý phía nam cá»sa cá»-a á»i. Chá»%o nhá»ng ngÆ°á»i tin vào sá»- Tàu mà không tin vào sá»- Viá»t Nam má»i cho rá»ng Ä'Æ°á»ng biên giá»i lá»ch sá»- ná»m á» Ý phía nam á»i Nam Quan. Ä'á»ng Cá»™ng sá»n Trung Quá»c sau khi Ä'ã xác lá»p quyá»n thá»ng trá» trên toàn bá»™ lá»c Ä'á»«a Trung Hoa vào nÃfm 1949 Ä'ã “bê nguyên xi” luá»n Ä'ia»t cá»sa nhà Thanh vào quan niá»t sá»- há»c và Ä'á»«a lý há»c cá»sa há»c. Trong khi Ä'ó, nhá»ng ngÆ°á»i cá»™ng sá»n Viá»t Nam không hiá»fu do Ä'âu mà trá» Ý nên mÆj há»c, mù má»c, thay vì dá»±a vào sá»- liá»t cá»sa tá»c tiên lá»i thá»«a nhá»n luá»n Ä'ia»fm cá»sa phía Trung Quá»c, thá»m chí coi Ä'ó là luá»n Ä'ia»fm chính thá»ng cá»sa mình?

2) Ä'Æ°á»ng biên giá»i pháp lý theo Hiá»t Ä'Æ°á»c Pháp-Thanh.

Vá»y thì tá»i sao Ä'Æ°á»ng biên giá»i tá»« giá»a thá»i ká» 16 Ä'á»n giá»a thá»i ká» 18 vá»n chá»y ngang á»i Nam Quan, bá»ng dÆ°ng lá»i bá» Ä'á»y lui xuá»ng phía Nam á»i Nam Quan? Ä'ia»u này có liên quan Ä'á»n hoàn cá»nh lá»ch sá»- cá»sa nÆ°á»c ta vào thá»p niên 80 cá»sa thá»i ká» 19.

Lá»... Hiá»t Ä'Æ°á»c Quý Mùi tá»i Huá»i, 25-08-1883

Vào ngày

25.8.1883, nhà Nguyá»...n phá»i ký Hiá»t Ä'Æ°á»c Harmand (còn gá»i là Hòa Ä'á»c Quý Mùi) chá»p nhá»n chá» Ä'á»™ bá»o há»™ (protectorat) cá»sa nÆ°á»c Pháp Ä'á»i vá»i Trung Ká»³ và Bá»c Ká»³[34]. Ngày 11.5.1884, tá»i Thiên Tân, nhà Thanh ký hòa Ä'á»c công nhá»n quyá»n bá»o há»™ cá»sa nÆ°á»c Pháp Ä'á»i vá»i Viá»t Nam và Ä'á»ng ý rút quân khá»i Bá»c Ká»³. NhÆ°ng do quân Pháp bá»c phá»c kích bá»t ngá» tá»i Bá»c Lá»t, má»™t cuá»™c chiá»n tranh không tuyên bá» lá»i bùng ná»c giá»a quân Ä'á»™ hai nÆ°á»c Pháp và Trung Hoa, kéo dài mãi Ä'á»n giá»a nÃfm 1885. Má»c dù Ä'á»t Ä'Æ°á»c thá»ng lá»i trên má»t biá»fn (nhÆ° phá há»sy há»im Ä'á»™ Ä'óng tá»i quân cá»ng Phúc Châu, gây thiá»t há»i nghiêm trá»ng cho há»im Ä'á»™ Nam DÆ°Æing) cÃng nhÆ° Ä'á»t Ä'Æ°á»c má»™t sá»' thá»ng lá»i trên chiá»n trÆ°á»ng á» Ý miá»n Bá»c Viá»t Nam, nhÆ°ng do cuá»™c rút quân Ä'á»™ ngá»™ tá»i Lá»ing SÆing vào cuá»i tháng 3 nÃfm 1885, chính phá» Jules Ferry bá»c phe Ä'á»i lá»p (Ä'á»ng Ä'á»su là Georges Clémenceau) công kích ká»ch liá»t, dá»n Ä'á»n sá»± sá»p Ä'á»c cá»sa chính phá» này vào ngày 30.3.1885. Do Ä'ó, nÆ°á»c Pháp không muá»n kéo dài cuá»™c chiá»n và Ä'á»ng ý ký Hiá»t Ä'Æ°á»c Thiên Tân (ngày 9.6.1885) chá»m dá»t cuá»™c chiá»n tranh Pháp-Thanh. Ä'á»f thá»±c hiá»t hiá»t Ä'Æ°á»c này, hai phái Ä'oàn Ä'ã Ä'Æ°á»c thành lá»p Ä'á»f tiá»n hành công tác phân Ä'á»nh Ä'Æ°á»ng biên giá»i, bá»t Ä'á»su bá»ng viá»t xác Ä'á»nh ranh giá»i á» Ý á»i Nam Quan và vùng lân cá»n.

NhÆ° bác sÃ© Paul Neis Ä'ã ká»f lá»i, công tác này Ä'ã gá»p trá»c trá» Ý ngay tá»« Ä'á»su, không phá»i do phía Pháp mà do phía nhà Thanh cá» tình gây rá»c rá»i và tìm cách lá»n chiá»m. Có thá»f ká»f ra hai ví dá»c. Má»™t ngay khi phái Ä'oàn Pháp Ä'á»n á»i Nam Quan Ä'á»f dá»± phiên há»p chính thá»©c Ä'á»su tiên, phía nhà Thanh Ä'ã cho quân chính quy mang cá» tràn Ä'á»n chiá»m các vá»c trí thúa»™ lãnh thá»c. Viá»t Nam và cho dù có sá»± phá»n Ä'á»i, há»c cÃng không chá»u rút, có lá»½ muá»n uy hiá»p phái Ä'oàn Pháp vá»c má»t tâm lý. Vá»c sau, khi phái Ä'oàn Pháp chính thá»©c phá»n Ä'á»i, các nhà ngoá»i giao cá»sa nhà Thanh thanh minh rá»ng há»c hoàn toàn không biá»t vá»c hành Ä'á»™ng cá»sa giá»i chá»%o huy quân sá»±, và hành Ä'á»™ng vá»c «a qua có lá»½ cÃng chá»%o ná»m Ä'á»f thá»f hiá»t hiá»t nhiá»t tình chào Ä'ón phái Ä'oàn Pháp. Ví dá»c thá»©c hai là viá»t cá» phía nhà Thanh tìm cách dá»i vá»c trí cá»sa á»i Bosa (Bochaï) Ä'á»f lá»n chiá»m bá»n làng cá»sa ngÆ°á»i Viá»t; ná»u không có sá»± phá»n Ä'á»i cá»sa Ä'á»i diá»t các làng này thì có lá»½ phái Ä'oàn Pháp cÃng không biá»t gì vá»c sá»± thá»±c này.

Vá»c phía Pháp, vì há»c Ä'ám phán mà không có má»t cá»sa triá»u Ä'inh nhà Nguyá»...n nên sá»± am hiá»fu vá»c vá»n Ä'á»c biên giá»i cÃng có phá»n há»n chá»i; hÆj ná»a chính phá» Jules Ferry không muá»n kéo dài

cuá»™c Ä'ám phán Ä'á»f có thá»f rá»nh tay trong viá»t á»n Ä'á» (nh tình hình á»Ỗ Viá»t Nam. Phía Trung Quá»c biá»t chuyá»n Ä'ó, nên há» cá»' tình dây dÄ'ea và cá»' tìm phá»n lá»£i vá»• cho mình. Bác sÄ© Neis Ä'ã ká»f nhÄ' sau vá»• Ä'Ä'á»ng biên giá»i á»Ỗ cá»-a Trung Hoa (tá»©c á»£i Nam Quan):

«Cá»-a Trung Hoa ná»m á»Ỗ Ä'áy má»™t khe núi (gorge) không sâu lá»m, nhá»ng ngá»n Ä'á»"i dá»c Ä'á»©ng nghiêng bóng trên cá»-a á»£i chá»% có Ä'á»™ cao tá» « 50 Ä'á»£n 60m. Tá» « khi có hòa bình, ngÄ'á»i Hoa Ä'ã tái thiá»t lá»ji cá»ng bá»ng Ä'á» chá» và nó Ä'Ä'á»£c ná»i liá»n vá»i má»™t bá»©c tÄ'á»ng có lá»— châu mai vá»i nhá»ng doanh trá»ji phòng ngá»± bao quanh các ngá»n Ä'á»"i. Các á»sy viên ngÄ'á»i Hoa giá»- vá»ng Ä'òi há»i rá»ng cái cá»ng và bá»©c tÄ'á»ng có lá»— châu mai không phá»£i là Ä'Ä'á»ng biên giá»i; há»• muá»n có ít nhá»t là vài thÄ'á»c Ä'á»t hoang ná»m trÄ'á»c Ä'ó. NgÄ'á»i ta Ä'á»£n tá»n nÄ'ji, và nhÄ' má»™t sá»± nhÄ'á»£ng bá»™ lá»n lao vá»• phía chúng ta mà sau Ä'ó chúng ta không ngá»ng khoe khoang, chúng ta Ä'ã thá»•a thuá»n rá»ng biên giá»i i sá»½ dá»±a theo dòng suá»i chá»£y dÄ'ea»i chân nhá»ng ngá»n Ä'á»"i cá»sa cá»-a Trung Hoa, cách khoá»ng 150 m trÄ'á»c cá»-a á»y. Ä'ó là cái mà tôi gá»i là phiên há»p Ä'á»su tiên Ä'á»f xác Ä'á» (nh biên giá»i), sáu tháng sau khi chúng tôi khá»Ỗ hành tá» « Pháp, ba tháng sau khi chúng tôi Ä'á»£n Ä'á»ng Ä'Ä'fng.”[35]

Trong thá»±c tá»£, Ä'Ä'á»ng biên giá»i i Ä'Ä'á»£c xác Ä'á» (nh cách á»£i Nam Quan không phá»£i là 150 m, mà là 100 m. Tác giá»£ TrÄ'Ä'jng Nhân Tuá»n Ä'ã tìm thá»y trong các thÄ'ó khá»' á»Ỗ Pháp má»™t biên bá»£n (procès-verbal) ký ngày 7 tháng 4 nÄ'fm 1886 Ä'á»ng Ä'Ä'fng giá»-a hai phái Ä'oàn Pháp và nhà Thanh vá»i ná»™i dung nhÄ' sau:

10. Bá»£n Ä'á»" Chapès (trích)

á»y ban Phân Ä'á» (nh biên giá»i) Pháp

-Hoa thá» «a ná»n, vào ngày 7.4.1886, rá»ng: tính tá» « má»™t Ä'ía»fm cách 100m phía trÄ'á»c Cá»ng Nam Quan, trên con Ä'Ä'á»ng tá» « Nam Quan Ä'á»£n Ä'á»ng Ä'Ä'fng, Ä'Ä'á»ng biên giá»i i Ä'í vá»• phía tây lên Ä'á»£n Ä'á»%nh cá»sa núi Ä'á» trên Ä'ó trên Ä'ó có má»™t cái Ä'á»n Ä'á»nh dá»u bá»ng chá»- A trên tá»m phác Ä'á» "kèm theo, tá» « cái Ä'á»n Ä'ó chá»y theo Ä'Ä'á»ng Ä'á»%nh cá»sa dãy núi Ä'á» nhìn xuá»ng con Ä'Ä'á»ng Ä'á»ng Ä'Ä'fng cho Ä'á»£n tá»n Ä'ía»fm B trên bá»£n vá»½. Ä'ía»fm B này ná»m á»Ỗ nÄ'ji giao nhau giá»-a con Ä'Ä'á»ng mòn vá»i dãy núi Ä'á», con Ä'Ä'á»ng mòn này tách ra khá»i Ä'Ä'á»ng lá»n chá»y tá» « Ä'á»ng Ä'Ä'fng Ä'á»£n Nam Quan dá»n Ä'á»£n cá»-a làng LÄ'ng Nghiêu (Lung-Ngieu). Sau Ä'ó Ä'Ä'á»ng biên giá»i i sá»½ theo cùng con Ä'Ä'á»ng Ä'ó chá»y Ä'á»£n cá»-a làng LÄ'ng Nghiêu. Tá» « cá»-a làng Ä'ó nó chá»y theo Ä'Ä'á»ng Ä'á»%nh cá»sa núi Ä'á» bá»c quanh lòng chá»£o cá»sa làng LÄ'ng Nghiêu Ä'á»f Ä'í Ä'á»£n má»™t Ä'ía»fm Ä'Ä'á»£c Ä'á»nh dá»u bá»ng chá»- C. Tá» « Ä'ía»fm C này nó chá»y Ä'á»£n á»£i Kida. [36]

á»£i Kida là á»£i nào? Ä'á»f có thá»f hiá»fu rõ hÄ'jng, chúng ta có thá»f xem lá»ji tá»m bá»£n Ä'á»" cá»sa Ä'á»ji úy Chapès nÄ'fm 1894 (á»£nh 10) do tác giá»£ TrÄ'Ä'jng Nhân Tuá»n công bá»[37], mà tôi xin má»jng phép trích Ä'oá»jng và phóng lá»n nhÄ' sau:

Chúng ta thá»y Ä'Ä'á»ng biên giá»i i Ä'á»ng lá»½ chá»y ngang cá»-a quan (porte) Ä'ã phá»£i lúi má»™t quã»ng (100 m) vá»• phía Viá»t Nam. Ä'Ä'á»ng biên giá»i i này chá»y vá»• phía tây Ä'á»£n Ä'á»%nh cá»sa núi Ä'á», sau Ä'ó chá»y dá»c theo Ä'Ä'á»ng Ä'á»%nh cá»sa dãy núi Ä'á» vô, vòng xung quanh làng LÄ'ng Nghiêu (trong á»£nh ghi là Lung-Ngau) thuá»™c Ä'á» «a phá»n Trung Quá»c, rá»"i lá»ji chá»y theo Ä'Ä'á»ng Ä'á»%nh Ä'á»f Ä'á»£n á»£i Kida. Trong á»£nh, á»£i này Ä'Ä'á»£c ghi là Khua Da Ai (Neis phiên âm là Ki-da)[38]. Ngoài á»£i Ki-da, trong bá»£n Ä'á»" ta còn thá»y Bo Sa Ai (á»£i Bo Sa, chính là Bo-chai Ä'ã ká»f trong bài bút ký). Hai á»£i này thuá»™c loá»ji không cho phép thông thÄ'Ä'jng, vì Ä'NNTC cho biá»t tá»t cá»£ các á»£i á»Ỗ phía tây cá»sa á»£i Nam Quan Ä'á»•u không Ä'Ä'á»£c phép thông thÄ'Ä'jng.

CÄ'ng trên tá»m bá»£n Ä'á»" cá»sa Chapès, chúng ta thá»y Ä'Ä'á»ng biên giá»i i á»Ỗ phía Ä'ông chá»y theo má»™t Ä'Ä'á»ng gá»n nhÄ' thá»ng góc vá»i con Ä'Ä'á»ng Ä'í Ä'á»ng Ä'Ä'fng, ná»i tá» « cá»™t má»c sá»' 18 vá»i Ä'Ä'á»ng phân thá»sy cá»sa dãy núi á»Ỗ phía Ä'ông. á»ž phía Ä'ông-nam cá»sa á»£i Nam Quan, trên má»™t ngá»n Ä'á»"i ná»i liá»n vá»i dãy núi Ä'á»t, có má»™t vá»« trí cá»sa phía quân Pháp có ghi chá»- “Blockhaus Francais en construction” (lô-cá»t cá»sa Pháp Ä'ang xây dá»ng). Chính nhá»ng cá»ng Ä'á»"i có lô – cá»t này và nhá»ng vá»« trí cao hÄ'jng á»Ỗ hÄ'á»ng Ä'ông-nam mà các sÄ© quan và nhà nhá»p á»£nh ngÄ'á»i Pháp Ä'ã chá»p Ä'Ä'á»£c nhá»ng tá»m á»£nh toàn cá»£nh vá»• á»£i Nam Quan mà chúng ta thá»y trên Ä'ây.

Nh^o vá^o-y là do Viá»t Nam bá» má»t chá»§ quyá»n, không có má»t trong Ä`äm phán cho nên Ä`ã má»t má»^{TM} phá»n Ä`á»t tá»i á»i Nam Quan do sá»± nh<sup>o</sup>Ä`á»ng bá»^{TM} cá»§a ng^oÄ`á»i Pháp Ä`á»i vá»i nhà Thanh. Ä`Ä`á»ng biên giá»i vì thá»ç lùi sâu vào lãnh thá»• Viá»t Nam 100 m tr^oÄ`á»c á»i Nam Quan. Ä`iá»u này giá»i thích rõ nghi vá»n mà chúng ta Ä`ã nêu trên Ä`ây: tá»i sao Ä`NNTC mô tá»é á»i Nam Quan &ldquo;có má»<sup>TM</sup> cá»-a, có khóa, chá»%o khi nào có công viá»t cá»§a sá»© bá»<sup>TM</sup> má»i má»&rdquo;; trong khi trên má»<sup>TM</sup> tá»i tá»m b<sup>o</sup>Ä`u á»nh chá»p vào thá»i Pháp thuá»^{TM}c, chúng ta thá»y có Ä`á»n hai cá»-a và hai lá»p t<sup>o</sup>Ä`á»ng giá»ch chá»y song song – ít nhất là á»Y phá»n d^oÄ`á»i thá»p, tiêu biá»f là tá»m á»nh sau Ä`ây do Chân Mây s^oÄ`u tá»m (á»nh 11):

11. Ngõ vào Cá»-a Trung Hoa và bá»©c tr^oÄ`á»ng thành

Vào n^oÄ`m

1908, cuá»^{TM}c ná»i dá»-y cá»§a nhà»ng ng^oÄ`á»i thuá»<sup>TM</sup>c phái Tôn Trung S<sup>o</sup>Ä`n Ä`ã bá»n phá và làm thiá»t há»i cho hai bá»©c t<sup>o</sup>Ä`á»ng c^oÄ`ng nh<sup>o</sup>Ä` hai cá»-a á»i á»Y Nam Quan. Dòng chá»- in bá»ng tiá»çng Pháp và dòng chá»- viá»çt thêm trên tá»m b^oÄ`u á»nh này có ngh<sup>o</sup>Ä`a là: “Lá»i vào cá»ng Trung Hoa (tá»©c á»i Nam Quan) và bá»©c tr^oÄ`á»ng thành: cách Lá»ng S<sup>o</sup>Ä`n 15 km. Các thành I^oÄ`y và trá»m gác bá»i bá»n phá bá»Yi nhà»ng ng<sup>o</sup>Ä`á»i cá»i cách (réformistes) vào n^oÄ`m 1908 và Ä`ã có nhiá»u thiá»t há»i vá» vá»t chá»t.” Viá»t Ä`á»y lùi Ä`Ä`á»ng biên giá»i 100 m vá» phía Viá»t Nam rõ ràng là má»<sup>TM</sup> hành Ä`á»^{TM}ng xâm phá»m lãnh thá»• Viá»t Nam. Ná»çu coi Ä`ó là má»<sup>TM</sup> c<sup>o</sup>Ä`ng cá»© pháp lý thì Ä`ó c<sup>o</sup>Ä`ng chá»%o là sá»± há»p pháp hóa má»^{TM} hành vi bá»t há»p pháp, do chá»— Viá»t Nam bá» má»t chá»§ quyá»n á»Y Bá»c Ká»³ vào tay ng^oÄ`á»i Pháp ká»f tá»« Hiá»p Ä`á»c

Patenötre (1884). Ná»çu nh^oÄ` á»Y cá»ç hai n<sup>o</sup>Ä`á»c Viá»t Nam và Trung Quá»c Ä`á»u có nhà»ng chính quyá»n thá»t sá»± Ä`á»i diá»n cho nhân dân hai n^oÄ`á»c, và ná»çu hai quá»c gia Ä`á»u thá»c hiá»n Ä`úng Ä`á»n chính sách vá» má»^{TM} Ä`Ä`á»ng biên giá»i há»u nghá» thì phía Trung Quá»c phá»i xóa bá» vá»n bá»n ký ká»çt bá»t bình Ä`á»ng Ä`ó và trá»é lá»i cho Viá»t Nam 100 m mà nhà Thanh Ä`ã lá»n chiá»çm bá»t há»p pháp, chá»© không thá»f lá»i dá»ng Ä`iá»u Ä`ó Ä`á»f tiá»çp tá»ç lá»n chiá»çm thêm Ä`á»t Ä`ai nhá»m xóa bá» hình t^oÄ`á»ng &ldquo;á»i Nam Quan&rdquo; trong lòng ng<sup>o</sup>Ä`á»i dân Viá»t.

Tóm lá»i, Ä`Ä`á»ng biên giá»i lá»ch sá»- tá»i á»i Nam Quan và Ä`Ä`á»ng biên giá»i pháp lý do Hiá»p Ä`á»c Pháp-Thanh quy Ä`á»nh vào cuá»i thá»ç ká». 19 là hai Ä`Ä`á»ng biên giá»i hoàn toàn khác nhau. Ä`Ä`á»ng biên giá»i lá»ch sá»- hình thành vào khoá»çng thá»p niên 30 cá»§a thá»ç ká». 16 ná»m ngay tá»i vá» trí cá»§a á»i Nam Quan và Ä`Ä`á»çc xác Ä`á»nh bá»ng cá»-a á»i c<sup>o</sup>Ä`ng nh^oÄ` hai bá»©c t<sup>o</sup>Ä`á»ng xây hai bên cá»-a á»i, Ä`úng nh<sup>o</sup> Ä`NNTC mô tá»é. Ä`Ä`á»ng biên giá»i lá»ch sá»- Ä`ó Ä`ã tá»n tá»i ba thá»ç ká». r^oÄ`á»i và tá»ç ra hình t<sup>o</sup>Ä`á»ng “á»i Nam Quan” trong v^oÄ`n há»c và sá»- há»c Viá»t Nam. Nhiá»u thá»ç há»t ng<sup>o</sup>Ä`á»i Viá»t – nh^o thá»ç há»t chúng tôi và nhiá»u thá»ç há»t tr^oÄ`á»ng Ä`ó, má»—i khi nhá»c Ä`á»çn cái tên &ldquo;á»i Nam Quan&rdquo;; Ä`á»u hình dung Ä`ó là Ä`iá»fm khá»Yi Ä`á»ç cá»§a Tá» quá»c. Còn Ä`Ä`á»ng biên giá»i pháp lý hình thành vào cuá»i thá»ç ká». 19 thá»t ra là há»u quá»ç cá»§a má»<sup>TM</sup> thá»© hiá»p Ä`á»c bá»t bình Ä`á»ng Ä`Ä`á»çc ký giá»a nhà Thanh vá»i n<sup>o</sup>Ä`á»c Pháp, trong hoàn cá»çnh dân tá»^{TM}c ta bá» má»t chá»§ quyá»n.

Bá»t cá»© ng^oÄ`á»i Viá»t yêu n<sup>o</sup>Ä`á»c nào c^oÄ`ng không thá»f chá»p nhá»n luá»n Ä`iá»fm “Ä`Ä`á»ng biên giá»i luôn ná»m phía nam á»i Nam Quan” và coi Ä`ó là chân lý, bá»Yi vì luá»n Ä`iá»fm Ä`ó là do nhà Thanh ngá»y tá»ç nhá»m lá»n chiá»çm biên giá»i. Nhá»ng ng<sup>o</sup>Ä`á»i cá»^{TM}ng sá»çn Trung Quá»c tiá»çp tá»ç nêu luá»n Ä`iá»fm Ä`ó là do ý Ä`á»" tiá»çp tá»ç lá»n chiá»çm biên giá»i theo g<sup>o</sup>Ä`çng các tiá»n nhân cá»§a há»•. Vá» phía ng^oÄ`á»i Viá»t Nam, bá»t cá»© ai tá»± nhá»n mình là ng<sup>o</sup>Ä`á»i Viá»t Ä`á»u phá»i có ngh<sup>o</sup>Ä`a vá»t tìm hiá»f cá»n ká»ç lá»ch sá»- cá»§a Ä`á»t n<sup>o</sup>Ä`á»c thông qua các t^oÄ` liá»çp lá»ch sá»- do cha ông Ä`á»f lá»i, Ä`á»i chiá»çu chúng vá»i thá»c tá»ç và các t<sup>o</sup>Ä` liá»çp khách quan khác (ví dá»ç: các t^oÄ` liá»çp cá»§a ng<sup>o</sup>Ä`á»i Pháp), chá»© không thá»f vá»^{TM}i vàng tin vào các chá»©ng cá»© ngá»y tá»ç mà phía Trung Quá»c trao cho và nhiá»t tình làm ng^oÄ`á»i phát ngôn hay ng<sup>o</sup>Ä`á»i bá»ç vá»t luá»n Ä`iá»fm cho phía há»•.

Lá»ch sá»- bao giá»c c^oÄ`ng công bá»ng. Cho dù ng<sup>o</sup>Ä`á»i ta cá»i tìm cách xuyên tá»ç, bóp méo lá»ch sá»- vì ý Ä`á» cá nhân hay phe phái, lá»ch sá»- bao giá»c c<sup>o</sup>Ä`ng c^oÄ`ng cá»© vào sá»± thá»t, mà che giá»u sá»± thá»t là Ä`iá»u bá»t khá»ç thi; bá»Yi vì ng^oÄ`á»i ta có thá»f lá» «a dá»i má»<sup>TM</sup> ng<sup>o</sup>Ä`á»i nào Ä`ó suá»t Ä`á»i hay lá» «a dá»i

Niá»m Tin Viá»t Nam

<http://www.niemtinvietnam.net/dacsan>

niá»u ngÆ°á»i trong má»Tm quãng thá»i gian nào Ä'ó, nhÆ°ng không ai có thá»f lá» «a dá»'i mãi mãi cá°£ má»Tm dân tá»Tm!

Nhân ká»· niá»t 64 nĂfm ngày Cách má»ing Tháng Tám 19.8.1945 – 19.8.2009

Ä'ò Lá°t, 4.8.2009,

Mai Thái LÄ©nh

* * *

Tài liá»t tham khá°£o:

1) Ä'ào Duy Anh, Hán-Viá»t tá» « Ä'íá»fn, TrÆ°á»ng Thi, In lá°šn thá»© 3, Sài Gòn 1957

2) Quá»c sá»- quán triá»u Nguyá»...n, Ä'á»ji Nam nhá°t thá»ng chí, bá°£n cÄ© (Ä'á»i Tá»± Ä'á»©c), bá°£n dá»ch cá»§a Phó»m Trá»ng Ä'íá»m do Ä'ào Duy Anh hiá»t Ä'ính, Viá»t Nam Sá»- há»c, Nxb Thuá°-n Hóa, 1997, 6 tá°-p

3) Docteur P. Neis, “Sur les frontières du Tonkin”, in Tour du monde, Vol LIV: 1888 – 1er semestre, pp. 312-416. Bá°£n Ä'íá»t tá»- Ä'Äfng á»Ý Ä'á»a chá»%o:

http://collin.francois.free.fr/Le_tour_du_monde/textes/Tonkin/Neis.htm

4) Ä'á»ji Viá»t tá»- ký toàn thÆ°, má»Tm bá°£n khá°c nĂfm Chính Hòa thá»© 18 (1679), Hoàng VÄfn Lâu và Ngô Thá»g Long dá»ch và chú thích, Nxb Khoa há»c Xã há»Tm, Hà Ná»Tm, 1998, 4 tá°-p

5) Quá»c sá»- quán triá»u Nguyá»...n, Ä'á»ji Nam thá»±c lá»¥c, Viá»t Nam Sá»- há»c, Nxb Giáo dá»¥c tái bá°£n, 2001-2007, 10 tá°-p

6) Quá»c sá»- quán triá»u Nguyá»...n, Khâm Ä'á»nh Viá»t tá»- thông giám cÆ°Æing má»¥c, Viá»t Nam Sá»- há»c, Nxb Giáo dá»¥c tái bá°£n, 2007, 2 tá°-p

7) Trá°šn Trá»ng Kim, Viá»t Nam sá»- lÆ°á»£c, Trung tâm Há»c liá»t – Bá»Tm Giáo dá»¥c xuá°t bá°£n, Sài Gòn, 1971, 2 tá°-p

TrÆ°Æing Nhân Tuá°n, “Tìm hiá»fu vá»á»i Ä'á»i Nam Quan qua má»Tm vài tài liá»t”, talawas 10.10.2008,

<http://www.talawas.org/talaDB/showFile.php?res=14450&rb=0302>

9) TrÆ°Æing Nhân Tuá°n, “Trao Ä'á»i vá»i ông Lê Công Phá»¥ng vá»lãnh thá»°, lãnh há°£i Viá»t Nam và hai hiá»t Ä'á»c biên giá»i Viá»t – Trung”, talawas 21.20.2008,

<http://www.talawas.org/talaDB/showFile.php?res=14530&rb=0302>

10) TrÆ°Æing Nhân Tuá°n, “Tìm hiá»fu Ä'á»i Nam Quan và giá»i thiá»t sách Biên giá»i Viá»t-Trung 1885-2000 – Lá»ch sá»- thành hình và nhá»ng tranhchá°p”, Ä'àn Chim Viá»t Online, 22.8.2005:

<http://www.dcvonline.net/php/modules.php?name=News&file=article&sid=493>

11) Trá°šn Gia Phá»¥ng, “Vài sá»- liá»t vá»á»i Ä'á»i Nam Quan”, ThÆ° viá»t Nam Tiá°u Lùn, 2003-06-21

<http://tieulun.hopto.org:25000/download.php?file=VaiSuLieuVeAiNamQuan>

12) Trá°šn Gia Phá»¥ng, “Ä'á»i Nam Quan trong lá»ch sá»-”, ThÆ° viá»t Nam Tiá°u Lùn, 2006-12-25:

<http://tieulun.hopto.org:25000/download.php?file=AiNamQuanTrongLichSu>

13) Institut Franco-Asiatique (IFA), Bá°£n Ä'íá»u trá°šn cá»§a các sÄ© Trá°šn Ä'á»i Sá»¹, 10.11.2001,

<http://www.mevietnam.org/lantho-lanhhai/tds/tds-dieutran-a.html>

14) Hà Mai PhÆ°Æing – LÆ°u Chu Thanh Tao, “Tá» « Cá»-a Nam Quan Ä'á»i Ä'á»i Chi LÄfng, Châu Ôn và núi Phên Mao”, ThÆ° viá»t Nam Tiá°u Lùn, 2002-06-18:

<http://tieulun.hopto.org:25000/download.php?file=CuaNamQuanDenAiChiLang>

15) Tá» « Mai, “Má»Tm sá»' sá»- liá»t liên quan tá»i biên giá»i Viá»t Hoa”, Má»ing Ý kiá°£n: http://www.ykien.net/tl_tm_sulieu.html

Do trang “Má»ing Ý kiá°£n” bá»ch phá hoá°ji, hiá»t nay không thá»f tìm Ä'Æ°á»£c bài này á»Ý Ä'á»a chá»%o nói trên.

16) Nguyá»...n Ä'ính Sài, “Biên giá»i Viá»t-Trung: Ä'á»i tìm sá»± thá°-t sau nhá»ng che giá°£u”; Sá»± thá°-t vá»á»i Ä'á»i Nam Quan (phá°šn 2), Há»Tm chuyên gia Viá»t Nam, 11.12.2002: <http://www.vps.org>

17) Chân Mây, “Tai£i liê£u hiê£nh á°£nh hiê£m quý chÆ°ng minh Ä'á»i Nam Quan là cá»§a Viê£t Nam”, Diá»...n Ä'àn Má»Tm góç phá»', 18.6.2009:

Niá»m Tin Viá»t Nam

<http://www.niemtinvietnam.net/dacsan>

<http://motgocpho.com/forums/showthread.php?t=11258&goto=nextoldest>

Chú thích nguá»n:

[1] Áo»o Duy Anh, Hán-Viá»t tá» « Á»iá»fn, TrÆ°á»ng Thi, In lá»šn thá»© 3, Sài Gòn 1957.

[2] Quá»c sá»- quán triá»u Nguyá»...n, Áo»i Nam nhá»t thá»ng chí (Á»NNTC), sÁ»d.

[3] Docteur P. Neis, “Sur les frontières du Tonkin”, bÁ»d, chap. X.

[4] Á»NNTC, sÁ»d, tá»p 4, tr. 381.

[5] Á»NNTC, sÁ»d, tá»p 4, tr. 386-387. NhÆ° Lá»i tá»±a á»Ý Á»á»su tá»p 1 Á»ã IÆ°u ý, nhá»ng bá»n Á»NNTC còn lá»i ngày nay là bá»n chép tay, cho nên có thá»f có nhá»ng sai sót hoá»c lá»—i chính tá».

[6] http://collin.francois.free.fr/Le_tour_du_monde/textes/Tonkin/Gravures/gravure347.jpg

[7] Theo Hà Mai PhÆ°Æ;ng, á»i này là á»i Kiá»m chá»© không phá»i á»i Tiá»m. Xem Hà Mai PhÆ°Æ;ng – LÆ°u Chu Thanh Tao, “Tá» « Cá»-a Nam Quan Á»á»i á»i Chi Lá»ng, Châu Ôn và núi Phân Mao”, ThÆ° viá»t Tiá»u Lùn, 2002-06-18:

<http://tieulun.hopto.org:25000/download.php?file=CuaNamQuanDenAiChiLang>

[8] “Tá»%nh thành” (tá»© thành Lá»ng SÆ;n) lúc Á»ó ná»±m tá»i xã Mai Pha thuá»™c châu Ôn, còn gá»i là Áo»àn Thành.

[9] Á»NNTC, sÁ»d, tr. 384 – 386.

[10] Tsai-Tin-Lang, “Itinéraire de Hanoi à Canton par Lang-Son, le Kouang-Si et la rivière Si-kiang”, Recueil d’itinéraires et de voyages dans l’Asie centrale et dans l’Extrême Orient (E. Leroux), Ecole De Langues Orientales Vivantes, 1887. Xem tóm IÆ°á»c cá»sa tài liá»t này trong bài: TrÆ°Æ;ng Nhân Tuá»n, “Tìm hiá»fu vá» á»i Nam Quan qua má»™t vài tài liá»t”, talawas, 10.10.2008:

<http://www.talawas.org/talaDB/showFile.php?res=14450&rb=0302>

[11] Bác sÁ» Neis gá»i á»i Du là Porte de Chine d’Á;ro (Cá»-a Trung Hoa Á;ro). Trên bá»n Á»á», ghi là Á;ro.

[12] Quá»c sá»- quán triá»u Nguyá»...n, Áo»i Nam thá»±c lá»c (Á»NTL), sÁ»d, tá»p 1, tr. 517.

[13] Á»NTL, tá»p 2, tr. 243.

[14] Á»NTL, tá»p 2, tr. 934. Theo Tá» « Á»iá»fn Áo»o Duy Anh, chá» tá»n có nghÄ»a là “trú binh Á»á»f phòng giá»- giá»c giã”. Tá»n Á»á»a : chá»— Á»óng binh Á»á»f phòng giá»c giã (poste militaire). NhÆ° vó»y tá»n khá»u có thá»f hiá»fu là “cá»-a khá»u biên phòng”.

[15] Á»NNTC, sÁ»d, tr. 385.

[16] Phan Thanh Há»i, “Há»t thá»ng thÆ°á»c Áo» thá»i Nguyá»...n “:

http://www.hue.vnn.vn/service/printversion?article_id=80662

Hoá»c xem chá» “trÆ°á»ng” trong Bách khoa toàn thÆ° má»Ý Wikipedia tá»ng Viá»t:

<http://vi.wikipedia.org>

[17] Dr. P. Neis, The Sino-Vietnamese Border Demarcation, 1885-1887, White Lotus Press, Bangkok, 1998, p. 42.

[18]

Nguyá»...n Vã»fn Siêu, PhÆ°Æ;ng Á»nh dÆ° Á»á»a chí, NXB Tá»± Do Sài Gòn, 1959, trang 451-453. Trích theo ba trang phóng á»nh công bá»' trong bài: Nguyá»...n Á»nh Sài, “Biên giá»i Viá»t -Trung: Áo»i tìm sá»± thá»t sau nhá»ng che giá»u”; Sá»± thá»t vá» á»i Nam Quan (phá»n 2), Há»™i chuyên gia Viá»t Nam, 11.12.2002:

<http://www.vps.org>

[19] TrÆ°Æ;ng Nhân Tuá»n, “Tìm hiá»fu Áo»i Nam Quan và giá»i thiá»t sách Biên giá»i Viá»t-Trung 1885-2000 – Lá»ch sá»- thành hình và nhá»ng tranh chá»p”, Áo»àn Chim Viá»t Online, 22.8.2005:

<http://www.dcvonline.net/php/modules.php?name=News&file=article&sid=493>

[20] TrÆ°Æ;ng Nhân Tuá»n, “Tìm hiá»fu vá» á»i Nam Quan qua má»™t vài tài liá»t”, talawas 10.10.2008 :

<http://www.talawas.org/talaDB/showFile.php?res=14450&rb=0302>

[21] Xem trang web cá»sa gia Á»nh Pierre Dieulefils : <http://www.pierre-dieulefils.com/>.

[22] Á»NNTC, sÁ»d, tá»p 4, tr. 390-391

[23] Bá»o là trá»i lính lá»n hÆ;n Á»á»n. Áo»á»n là má»™t chá»— Á»óng quân không có thành IÁ»y, bá»o là chá»—

